

УДК 334.73:611.11

КООПЕРАЦІЯ ЯК СКЛАДОВА МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В ОРГАНІЗАЦІЙНІЙ СТРУКТУРІ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ

І.М. Сас, здобувач,

О.І. Костирко, здобувач

Львівський національний аграрний університет

Small enterprises, especially cooperative ones, in the agricultural sector transformation process haven't been applied widely due to their low scientific analysis and reasoning, which is the subject of this article.

Малые формы предпринимательства, в особенности кооперативные, в процессе трансформации аграрного сектора не получили широкого применения в хозяйственной деятельности ввиду недостаточности их научного анализа и обоснования этого процесса, что является предметом рассмотрения в этой статье.

Вступ. Однією з основних проблем успішної трансформації економіки України і, зокрема, сфери агропромислового виробництва, є формування його раціональної і ефективної організаційно-виробничої структури, в рамках якої необхідно і можливо забезпечити ефективне функціонування виробництва та продовольчу безпеку держави. В умовах перехідного стану ці проблеми в аграрній економіці охоплюють не лише питання власності на землю та форм її використання, а й важливі аспекти створення організаційно-виробничих систем, які б відображали ринковий зміст нових виробничих відносин [3].

Проте сьогодні сільське господарство України, як головна галузь агропромислового комплексу, перебуває в стані перманентної кризи, а його організаційно-економічна структура є далекою від досконалої та ефективної [5]. Головними причинами цього є відсутність достатнього рівня наукового обґрунтування економічних реформ, в т.ч. обґрунтування напрямів вдосконалення організаційно-виробничої структури, і, зокрема, такої важливої її складової як сільськогосподарська кооперація та мале підприємництво, як важливі елементи трансформаційного процесу.

Постановка задачі. Кооперативний рух попри його суспільну значимість як ефективного інструменту захисту економічних інтересів селян, не здобув широкого визнання і займає незначне місце в структурі аграрної економіки [6]. Наслідком такої недосконалості організаційно-економічної структури аграрного виробництва і слабого розвитку кооперативного руху є низька соціальна і економічна захищеність сільських жителів та економічна нестабільність сільських домогосподарств, що на фоні слабого розвитку малого підприємництва в цілому постійно породжує соціальні та економічні проблеми на селі. Ця проблема може бути вирішена шляхом посиленого розгортання кооперативного руху і активізацію кооперативного процесу через його інституціоналізацію та обґрунтування дієвої стратегії дій.

Сучасні наукові дослідження кооперативного руху та малого підприємництва у вітчизняній економічній науці відповідають його ролі в системі економічних відносин в аграрній економіці і є недостатніми для активного розвитку трансформаційного процесу. В числі цих досліджень варто відзначити системні публікації Губені Ю.Е., Зіновчука В.О., Маліка М.Й., Юрчишина В.В. та інших вітчизняних вчених-аграрників [1,2,4], однак більшість інших авторів зосереджує свою увагу на критиці недоліків кооперативного руху та малого підприємництва. Практично відсутні дослідження причин такого стану, які би базувались на дослідженнях місця кооперації і підприємництва у структурі організації сільськогосподарського виробництва з позицій кооперативних форм як елементу цієї структури та як форми малого підприємництва, що вимагає своєї інституціоналізації в суспільно-економічних відносинах.

Результати. Одним із шляхів виходу з даної ситуації є обґрунтування програми дослідження становлення різних організаційно-економічних форм, в т.ч. кооперативних форм, малого та середнього бізнесу в аграрному виробництві та сприяння процесам їх розвитку через підтримку кооперативного руху.

В зв'язку з цим, на наш погляд, необхідно сформулювати та накреслити такі шляхи розв'язку проблем кооперативного процесу, які б були достатніми для формування необхідних передумов його прискорення та підвищення ефективності. Зокрема, необхідно:

- оцінити стан і провести аналіз структури агропромислового виробництва в регіоні з позицій розмірів підприємств, обсягів та рівня їх товарності, виявити та описати чинники структуризації агропромислового виробництва з позицій оцінки його ефективності як суспільно-економічної категорії. На цій основі передбачається вивчити динаміку і напрям зміни цих характеристик на протязі трансформаційного періоду.

- виявити фактори, що гальмують процеси подальшої структуризації, створення малих суб'єктів господарювання в агропромисловій сфері, в тому числі у кооперативній формі.

- дослідити вагу та ступінь впливу окремих факторів на досліджувані процеси, визначити шляхи їх вирішення.

- дослідити стан та оцінити рівень організаційно-економічного середовища, в якому відбуваються процеси кооперування сільського населення у різні форми з позицій їх впливу на економічну ефективність сільськогосподарського виробництва.

- виявити і обґрунтувати критерії і оцінки стану інституційного середовища та його взаємозв'язок з ефективністю процесу розвитку на селі малого підприємництва у його кооперативних формах.

- обґрунтувати характер сучасного етапу структурної перебудови аграрної сфери як перехідного від теперішньої трансформаційної до наступної еволюційної моделі розвитку в регіоні. Дослідити економічні та соціальні параметри і особливості цього етапу перехідного періоду.

- дослідити формування і дію чинників та утворення стимулів, що рухають процесами формування нової структури аграрного товарного виробництва та ролі і місця в них малих, в т.ч. кооперативних, форм. Виявити зміст оціночних показників економічної ефективності цих процесів та їх кількісний вимір.

- дослідити темпи та інтенсивність розвитку кооперативного руху і підприємництва в регіоні та обґрунтувати параметри його розвитку на перспективу.

- обґрунтувати перспективну модель регіональної структури аграрного виробництва в регіоні та дослідити економічні результати та соціальні наслідки кооперації як форми підприємництва і елемента цієї моделі.

- узагальнити досвід і результати процесів розвитку малого підприємництва у країнах СНД та Східної Європи та дослідити можливість його адаптації до регіональних умов.

- запропонувати заходи та рекомендації щодо стимулювання процесів розвитку кооперативного руху як ефективної форми організації агропромислового виробництва та визначити очікуваний економічний результат від функціонування малих, в т.ч. кооперативних, форм в якості суб'єктів економічних відносин ринкового типу.

Системний і комплексний підхід наявних проблем у цій сфері економічної діяльності на селі дасть змогу поглибити сутність аналізу і результативність формування сучасної організаційної структури аграрної економіки.

Висновки. Запропонований алгоритм наукового аналізу стану кооперативного процесу з позицій оцінки кооперації як форми малого підприємництва і складового елемента організаційної структури аграрної економіки дозволить методологічно розширити підходи в дослідженні кооперативного руху в ході трансформаційного процесу та отримати додаткові аргументи для його утвердження в системі економічних відносин на селі.

Список використаної літератури.

1. Губені Ю.Е., Ільчук М.М., Збарський П.В., Іщенко Т.Д. та ін. Основи підприємницької діяльності та агробізнесу: Навч. Посібник. / За ред. М.Ільчука, - К.: Вища школа, 2002, 398 с.
2. Зіновчук В.О. Організаційні основи сільськогосподарського кооперативу. Київ: Логос. 2001.
3. Лопатинський Ю.М. Трансформація аграрного сектора: інституціональні засади. – Чернівці: Рута, 2006.-344 с.
4. Малік М.Й. Стан та проблеми сталого розвитку сільських територій. Трансформація сільського господарства та села. Збірник наук. статей за ред. Губені Ю.Е. – Л.: ЛНАУ, 2010. С.69
5. О.Онищенко, В.Юрчишин. Сільський розвиток: основи методології та організації // Економіка України. 2006., №10, С.4-12
6. Раманаускас Ю. Сільськогосподарські кооперативи в умовах глобалізації. //Трансформація сільського господарства та села. Збірник наук.статей за ред. Губені Ю.Е.- Л.: ЛНАУ, 2010. С.112

УДК 631.165:634.1/7

**САДІВНИЦТВО ЧЕРКАЩИНИ:
АНАЛІЗ ДИНАМІКИ, ПРОБЛЕМИ, ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ**

Л.А.Костюк, к. е. н., с. н. с.

Інститут помології ім. Л.П.Симиренка УААН

In the article the analysis of dynamics of development of gardening is expounded in the Cherkasska dist, the key problems of industry and way of their decision are certain.

В статтє изложєн анализ динамики развития садоводства в Черкасской области, определены ключевые проблемы отрасли и пути их решения.

Вступ. Черкащина - одна з найбільш сприятливих зон для розвитку садівництва в Україні, яка здавна славилась своїми садами, а виробництво плодів і ягід було важливою бюджетоутворюючою складовою агропромислового комплексу області. Важко переоцінити і соціально-економічну значимість галузі - це, насамперед, зайнятість і доходи сільського населення. Адже промислове садівництво є високоприбутковою галуззю рослинництва.

Однак сьогодні з огляду на вимоги ринку галузь за переважною більшістю показників не лише не може конкурувати з рівнем розвитку садівництва в країнах Європи, а й не в змозі задовольнити потреби населення області в плодовій і ягідній продукції. У 2009 році валовий збір плодів і ягід у всіх категоріях господарств при урожайності 47,3 ц/га становив 28,6 тис. т (у 2,4 рази менше порівняно з 1990 роком), і це при тому, що 90% продукції було вирощено господарствами населення. У цілому на душу населення було вирощено 22,1 кг плодів і ягід при нормі споживання 79 кг. Водночас, для забезпечення населення області плодами і ягодами на рівні раціональних норм споживання обсяг внутрішнього виробництва плодоягідної продукції має становити не менше 103,0 тис. т., тобто у 3,6 рази більше існуючого на сьогоднішній день.

Постановка задачі. Економічно-організаційним питанням розвитку вітчизняного садівництва в нових економічних умовах, визначенню проблем галузі та шляхів її виходу із кризи присвячено монографії О.М.Шестопаля, О.Ю. Єрмакова, В.А. Рудьєва, наукові публікації їх учнів і послідовників. Однак попри значну кількість досліджень та науково обґрунтованих рекомендацій стан промислового садівництва залишається незадовільним, а аналіз причин та віднайдення шляхів виходу галузі з кризи – актуальним.